STATE UNIVERSITY "KYIV AVIATION INSTITUTE"
Department of English Philology and Translation
(Ukrain)

EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE OF PHILOLOGY
(Taras Shevchenko National University of Kyiv)
(Ukraine)

UNIVERSIDADE ESTADUAL DO CENTRO OESTE
(State University of the Central West (UNICENTRO),
(Paraná, Brazil)

KIPP AUSTIN COLLEGIATE
(Austin, TX, USA)

XVIII Міжнародна науково-практична конференція

«ФАХОВИЙ ТА ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА»

Київ, 29-30 квітня 2026 року

18th International Conference

GENERAL AND SPECIALIST TRANSLATION / INTERPRETING: THEORY, METHODS, PRACTICE

Kyiv, April 29-30, 2026

УДК:81′ 25(063)(081)

Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. Г. Буданової, Т. Є. Храбан. Київ, 2026. 220 с.

Збірник містить статті учасників та учасниць XVIII Міжнародної науково-практичної конференції з питань теорії та практики перекладу, яка відбулась 29-30 квітня 2026 року на кафедрі англійської філології і перекладу Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» (м. Київ, Україна).

(реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ №284 від 10 червня 2022 р.)

General and Specialist Translation / Interpretation: Theory, Methods, Practice: International Conference Papers. Kyiv, 2026. 220 p.

The book contains papers presented by the participants of the 18th International Conference on Theory and Practice of Translation/Interpretation held at the State Non-Commercial Company "State University "Kyiv Aviation Institute" (Kyiv, Ukraine) on 29-30 April 2026.

Editor-in-Chief:
Liana BUDANOVA, Doctor of Pedagogical Science, Professor
(Kyiv Aviation Institute, Ukraine)
Tatiana KHRABAN, PhD (Philology), Associate Professor
(Kyiv Aviation Institute, Ukraine)

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» (протокол №3 від 18 травня 2026 р.)

ISBN 978-617-646-477-8

© Колектив авторів
© Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут», 2026

Оксана Бурковська
м. Слов'янськ, Україна

Основні способи перекладу англомовної технічної термінології у процесі фахової підготовки студентів технічних університетів

Abstract. *This article analyses the characteristics of English-language technical terminology and systematises the main methods of translating it in the context of professional training for students at technical higher education institutions. The essence of technical vocabulary, its semantic, structural and functional features are considered. Translation techniques such as equivalent selection, calquing, transcription/transliteration, descriptive translation and contextual analysis are identified and characterised. Particular attention is paid to the translation of terminology in the mining industry. It has been demonstrated that the high-quality reproduction of specialist terminology is key to the accurate understanding of international sources, the prevention of technical errors, and the successful integration of graduates into the global scientific and technical community.*

Keywords: *technical terminology, English vocabulary, translation of specialist texts, translation methods, professional training, mining industry.*

Вступ. В епоху глобалізації розвиток науки і техніки тісно пов'язаний з міжнародною кооперацією та інтенсивним обміном даними між дослідниками з різних країн. Англійська мова виконує роль універсального засобу комунікації у світовій науці, оскільки переважна більшість сучасних статей, патентів, інструкцій та технічної документації публікується саме нею. Це зумовлює високу потребу в якісному перекладі фахових текстів, де ключову роль відіграє точне відтворення термінології [1, с. 14]. Фахова термінологія є основою професійного мовлення інженерів, ІТ-спеціалістів та науковців. Її головні риси - це чіткість, змістовна визначеність та впорядкованість. Будь-яка неточність у перекладі терміна здатна викривити суть тексту, призвести до технологічних помилок або хибної інтерпретації результатів досліджень. У технічних текстах термінологія часто включає неологізми, абревіатури та багатослівні конструкції, що ускладнює переклад і вимагає від перекладача не лише лінгвістичних, а й галузевих знань [2, с. 88]. Тому питання адекватного перекладу спеціальної лексики є надзвичайно актуальним не лише для лінгвістів, а й для студентів інженерних спеціальностей, які під час навчання постійно звертаються до іншомовних джерел. Особливо це стосується українських технічних університетів, де значна частина навчальної літератури та наукових публікацій є

англомовною. Розвиток навичок перекладу сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в міжнародних проєктах [3, с. 235].

Метою цієї роботи є аналіз головних методів перекладу англомовної технічної лексики та обґрунтування їхнього значення для розвитку професійної мовної компетенції здобувачів вищої технічної освіти.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Охарактеризувати сутність технічної термінології та її специфічні ознаки.

2. Систематизувати основні прийоми перекладу фахових термінів із наведенням прикладів із гірничодобувної галузі.

3. Визначити важливість перекладацьких навичок у процесі підготовки майбутніх інженерів.

Виклад основного матеріалу. Під технічною термінологією розуміють сукупність лексичних одиниць (слів і словосполучень), які слугують для найменування об'єктів, явищ і процесів у конкретній галузі знань [2, с. 45]. До ключових особливостей таких термінів належать:

1) Семантична чіткість: термін має чітко окреслене значення.

2) Моносемічність: у межах однієї дисципліни термін повинен мати одне значення.

3) Нейтральність: відсутність емоційного навантаження.

4) Системність: терміни існують не ізольовано, а утворюють логічно пов'язану систему [1, с. 30].

Труднощі для перекладу становлять складні слова, абревіатури та багатокомпонентні конструкції, які часто зустрічаються в оригінальних текстах [4, с. 112]. Крім того, технічна термінологія характеризується інтернаціоналізацією (багато термінів запозичуються з англійської) та швидким оновленням через розвиток технологій, наприклад, у сферах відкритої та підземної розробки родовищ корисних копалин. Неточний переклад може призвести до непорозумінь у виробництві чи наукових дискусіях, тому перекладач повинен володіти контекстними знаннями галузі [5, с. 56].

Додатково, у технічних текстах трапляються термінологічні варіанти (синоніми), що вимагає вибору нормативного відповідника відповідно до українських стандартів (ДСТУ) [3, с. 124]. Це особливо важливо для студентів, які готують дипломні проєкти чи публікації в гірничодобувній галузі.

Основні методи перекладу фахової лексики:

1. Підбір прямого відповідника (еквівалента). Це найпоширеніший спосіб, коли в мові перекладу існує усталений термін для позначення поняття. Використання готових словникових відповідників гарантує

точність та сприяє уніфікації мови [1, с. 105]. ***Наприклад:*** *open pit mine - кар'єр; overburden - розкривні породи; ore – руда; waste rock - пуста порода.*

2. Калькування. Цей прийом передбачає поморфемний або послівний переклад складових частин терміна. Він особливо ефективний для передачі нових понять, які ще не мають усталеного еквівалента [2, с. 157]. ***Наприклад:*** *longwall mining - довгозабійне виймання вугілля; room and pillar mining – камерно-стовпова система розробки; roof bolting - анкерне кріплення покрівлі; face conveyor – забійний конвеєр; shield support — щитове кріплення; dust suppression system -–система пригнічення пилу; methane drainage - дегазація (відведення метану).*

3. Транскрипція / транслітерація. У цьому випадку відтворюється звукова (транскрипція) або літерна (транслітерація) форма іншомовного слова. Цей метод часто застосовується для запозичення міжнародних термінів [3, с. 202]. ***Наприклад:*** *scraper - скрепер; drift - дрейф (горизонтальна виробка); skip – скіп (посудина для підйому гірничої маси); cage - кліть (підйомна посудина для людей та вантажів); grader – грейдер; bulldozer – бульдозер; excavator–- екскаватор*.

4. Описовий переклад. Якщо в мові перекладу відсутнє поняття або його однослівний відповідник, вдаються до пояснення значення. Це дозволяє точно донести суть, хоча й робить текст більш громіздким [1, с. 119]. ***Наприклад:*** *muck (в контексті гірничодобувної галузі) – відбиті породи (або розвантажена гірнича маса після вибуху); bench – уступ кар'єру; grizzly – колосниковий грохот (решітка для сортування великих шматків породи); crosscut – квершлаг (горизонтальна виробка, що перетинає породи під кутом до пласта); pillar – цілик (частина вугільного пласта або рудного тіла, що залишається для підтримки покрівлі); sump – водозбірник (зумпф) у шахті для збору води; doghouse – камера управління (невелике приміщення для оператора біля обладнання); safety lamp – лампа для перевірки наявності метану (газоаналізатор).*

5. Вибір за контекстом. Багато технічних термінів є багатозначними, і правильний варіант перекладу можна визначити лише проаналізувавши оточення слова та загальну тематику документа [4, с. 209]. ***Наприклад:*** *face – обличчя (загальне значення), вибій (у підземній розробці), уступ (у кар'єрі), пласт (гірничо-геологічний контекст); drift – дрейф (загальне значення), горизонтальна виробка (штрек) (гірничий контекст); level – рівень (загальне значення), горизонт (у шахті, сукупність виробок на одній висоті); entry -–вхід (загальне значення), вхідна виробка (гірничий контекст), запис (у базі даних); development – розвиток (загальне значення), проведення підготовчих виробок (гірнича справа), розробка (у контексті створення програмного забезпечення); support – підтримка*

(загальне значення), кріплення (гірнича справа: анкерне, рамне), опора (у будівництві).

Додатково, у сучасній практиці застосовують функціональний еквівалент або адаптацію для термінів, що не мають прямого відповідника в українській мові [5, с. 64]. Це особливо актуально для гірничодобувної галузі, де терміни швидко еволюціонують через впровадження нових технологій автоматизації та безпеки, ***наприклад***: *automated longwall system – автоматизована система довгозабійного виймання, remote-controlled LHD – дистанційно керований навантажувально-доставочний комплекс*. Студентам рекомендується використовувати спеціалізовані глосарії та паралельні корпуси текстів для перевірки варіантів [6, с. 47].

Для студентів технічних університетів вміння працювати з іншомовними текстами є не просто додатковою навичкою, а необхідною умовою професійного зростання [2, с. 313]. Опрацювання автентичної літератури сприяє:

a. поглибленню знань зі спеціальності через доступ до передових світових досліджень;

b. засвоєнню іншомовної термінологічної системи;

c. формуванню вмінь аналізувати та синтезувати отриману інформацію;

d. підготовці до участі у міжнародних конференціях та спільних проєктах [3, с. 407].

Таким чином, опанування техніки перекладу стає запорукою успішної інтеграції майбутнього фахівця у світовий науково-технічний простір [1, с. 522]. У навчальних планах технічних ЗВО доцільно впроваджувати спеціальні модулі з перекладу фахової літератури, що поєднують теорію з практичними вправами на реальних технічних текстах гірничодобувної галузі. Це підвищує мотивацію студентів та сприяє формуванню ключових компетенцій, передбачених стандартами вищої освіти України [7, с. 78].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що відтворення технічної термінології засобами іншої мови – це складне завдання, яке вимагає від перекладача глибоких знань як у лінгвістиці, так і у відповідній галузі техніки [1, с. 68]. Основними інструментами для цього є пошук еквівалентів, калькування, транскодування, описовий метод та контекстуальний аналіз. Грамотне застосування цих прийомів забезпечує вірогідність передачі інформації та високу якість перекладу фахових текстів [2, с. 179].

На прикладі гірничодобувної термінології показано, що різні способи перекладу можуть комбінуватися залежно від типу терміна, ступеня його усталеності в мові перекладу та наявності нормативних відповідників.

Особливу увагу слід приділяти багатозначним термінам, правильне розуміння яких можливе лише через аналіз контексту.

Розвиток відповідних навичок у студентів технічних ЗВО є невід'ємною частиною їхньої професійної підготовки, що відкриває шлях до міжнародної академічної та професійної мобільності [3, с. 421]. Рекомендується інтегрувати перекладацькі практикуми в курси спеціальних дисциплін, використовувати цифрові інструменти та співпрацювати з викладачами-лінгвістами. Це не лише підвищить якість освіти, а й сприятиме інноваційному розвитку технічної сфери в Україні [7, с. 83].

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.

2. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.

3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова книга, 2008. 448 с.

4. Нурієва О. Особливості перекладу технічної термінології у наукових текстах. Київ: КПІ, 2015. 180 с.

5. Акоп'янц Н. М. Способи та особливості перекладу термінів у текстах поліграфічно-видавничої спрямованості // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2017. Вип. 23. Ч. 2. С. 55–59.

6. Зоріна О. В. Переклад технічної літератури: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 120 с.

7. Садовий М. І. Цифрові технології у викладанні технічних дисциплін. Кременчук: КрНУ, 2019. 156 с.